

Toekomstvisie gemeente Weesp

Leeswijzer

Hoofdstuk 1 (Aanleiding) en 2 (Proces tot nu toe) geven de context voor het uitvoeren van het bestuurskrachtonderzoek en het opstellen van deze toekomstvisie. In hoofdstuk 3 worden de conclusies van de gemeenteraad naar aanleiding van het bestuurskrachtonderzoek besproken. In hoofdstuk 4 (Welke mogelijkheden zijn verkend?) is weergegeven wat er besproken is tijdens de bijeenkomst van de gemeenteraad, die in een besloten bijeenkomst naar aanleiding van de resultaten van het bestuurskrachtonderzoek heeft nagedacht over de mogelijke samenwerkingsvormen en –partners voor de gemeente Weesp. In hoofdstuk 5 worden criteria beschreven aan de hand waarvan we in de daadwerkelijke toekomstvisie maximaal 5 samenwerkingsvarianten uitwerken. We zullen hierbij kijken naar wat deze varianten kunnen toevoegen aan het verbeteren van de balans tussen onze taakzwaarte en hulpbronnen. Ten slotte wordt in het laatste hoofdstuk beschreven wat de vervolgstappen zullen zijn.

1. Aanleiding

De gemeente Weesp heeft op verzoek van de provincie Noord-Holland een bestuurskrachtonderzoek uitgevoerd. De provincie heeft dat verzoek gedaan naar aanleiding van het rapport “Gooi en Vechtstreek: regio met een plus!?” (2014) en het advies dat de provincie aan de hand daarvan aan de minister van Binnenlandse Zaken heeft uitgebracht (2015). De minister had met name gevraagd naar een advies over de toekomst van Weesp omdat de positie van Weesp na het mislukken van de GV4 fusie onzeker is. Het eindperspectief voor Weesp wordt bepaald na afronding van het bestuurskrachtonderzoek. Weesp speelt in het bepalen van het eindperspectief een grote rol. In deze toekomstvisie wordt beschreven welk perspectief de gemeenteraad van Weesp voor zichzelf ziet. Naar aanleiding hiervan gaat de gemeente Weesp in gesprek met de Provincie Noord-Holland en mogelijke samenwerkingspartners om het perspectief verder concreet te maken.

2. Proces tot nu toe

De gemeente Weesp is al een aantal jaar betrokken bij het proces om te komen tot een verbetering van de bestuurskracht in en van de Gooi en Vechtstreek. In die periode is de gemeente Weesp gekwalificeerd als gemeente met onvoldoende bestuurskracht waar een duurzame oplossing voor gevonden moest worden. Allereerst werd daarbij gedacht aan een fusie met de gemeenten Bussum, Muiden en Naarden. Hier was verzet tegen met name uit de voormalige gemeente Bussum. Uiteindelijk heeft dit verzet ertoe geleid dat het wetsvoorstel dat deze fusie moest regelen in 2012 niet door de Tweede Kamer is gekomen. Daarna is er nog een poging geweest om een fusie tussen Naarden, Muiden en Weesp te realiseren. Ook dit is niet gelukt omdat de gemeente Naarden hier Bussum bij wilde betrekken. Dit was voor Weesp na de eerdere ervaring reden om dit overleg te stoppen. De gemeente Weesp heeft hierna de blik verlegd naar een andere buurgemeente Stichtse Vecht. Samen met de gemeente Wijdmeren is een traject gestart van intensieve samenwerking. Dit werd aanvankelijk ook ondersteund door zowel de Provincie Noord-Holland als de Provincie Utrecht. De provincie Noord-Holland heeft hierna in opdracht van de minister van Binnenlandse Zaken een aantal scenario's voor bestuurlijke toekomst van de gehele Gooi en Vechtstreek uitgedacht. Deze scenario's heeft zij in 2014 laten toetsen door twee 'verkenner's'. In hun rapport 'Gooi en Vechtstreek; regio met een plus?!' adviseerden zij dat de samenwerking tussen Stichtse Vecht, Wijdmeren en Weesp niet verder geïntensiveerd moest worden. Zij adviseerden ook om een bestuurskrachtmeting te doen in de Gooi en Vechtstreek. De provincie nam dit advies over. Gemeenten kregen de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen. Weesp heeft dit ook gedaan en gevraagd om de bestuurskrachtmeting uit te stellen totdat de decentralisaties goed op de rails stonden. Dit is gehonoreerd. Ondertussen waren na de verkiezingen in 2014 ook de politieke verhoudingen in Wijdmeren gewijzigd wat er toe leidde dat Wijdmeren de focus ging verleggen naar de gemeente Hilversum. Ongeveer

gelijktijdig zijn brieven ontvangen van de provincie Noord-Holland en Utrecht waarin is aangegeven dat niet zal worden ingestemd met provinciegrens overschrijdende fusies van gemeenten. Uiteindelijk heeft dit geleid tot het in 2015 beëindigen van de samenwerking tussen Stichtse Vecht, Wijdmeren en Weesp.

De provincie Noord-Holland wilde een bestuurskrachtmeting van alle gemeenten in de Gooi en Vechtstreek en uiteindelijk de Regio als geheel. De gemeente Weesp heeft in een vroegtijdig stadium contact gezocht met de Provincie om afspraken te maken over de aanpak en het tijdsplan van de bestuurskrachtmeting. Dit heeft er uiteindelijk toe geleid dat Weesp haar eigen bestuurskrachtonderzoek heeft gedaan. Weesp heeft hierbij vooral gekeken naar de verhouding tussen de taakwaarde en hulpbronnen die daar tegenover staan. De resultaten van het onderzoek worden in het volgende hoofdstuk besproken.

3. Conclusies bestuurskrachtonderzoek

Uit de verschillende onderzoeken blijkt dat Weesp een gemiddelde gemeente is. Dit geldt zowel bij de resultaten uit de burger- en ondernemerspeiling als de taakwaarde in beeld gebracht in de deskresearch. Er zijn hier echter ook een aantal uitschieters. Zo scoort de relatie burger/gemeente veel lager dan gemiddeld. Hierbij gaat het met name om het vertrouwen dat inwoners hebben in het bestuur. Aan de hulpbronnen kant scoort de gemeente Weesp minder goed. De financiële positie staat onder druk en de ambtelijke organisatie is onderbezet en heeft onvoldoende kwaliteit met name op tactisch en strategisch niveau. Operationeel gezien is de organisatie redelijk op orde. De vraag is of er voldoende bestuurlijk leiderschap aanwezig is om de opgaven van de komende 10 jaar aan te pakken. Ook de samenwerking in SWW en Regio Gooi en Vechtstreek verband biedt onvoldoende ondersteuning. Kortom: taakwaarde en hulpbronnen zijn niet in balans.

Er zijn twee mogelijkheden om taakwaarde en hulpbronnen weer in balans te brengen. Aan de ene kant kan bekeken worden of de taakwaarde verlaagd kan worden. Aan de andere kant moet bekeken worden of het mogelijk is de hulpbronnen te versterken.

Taakwaarde verlagen

In het onderzoek is de taakwaarde van de gemeente Weesp gekwalificeerd als gemiddeld. Weliswaar liggen er met name op het fysieke domein een aantal belangrijke opgaven maar op andere domeinen is de taakwaarde van de gemeente Weesp gemiddeld. Gezien de ontwikkelingen van het overdragen van taken van het rijk/provincie naar de gemeenten ligt het voor de hand dat de wettelijke taken eerder toe zullen nemen dan af. Daarmee groeit de taakwaarde. De taakwaarde kan alleen afnemen wanneer de eigen ambities van de gemeente worden teruggeschroefd. Dit betekent dat de gemeente zich ontwikkelt tot een beheer gemeente. Bovendien is gebleken uit het onderzoek onder inwoners en ondernemers dat zij niet tevreden zijn over de inzet van de gemeente. Er is weinig vertrouwen in het gemeentebestuur. Omdat we als gemeente niet blij zijn met dit resultaat willen ook werken aan verbetering hiervan. Ook dit draagt bij aan een juist grotere taakwaarde.

Versterken hulpbronnen

Het versterken van de hulpbronnen is de andere optie om de taakwaarde en hulpbronnen in balans te brengen. Er komen uit het onderzoek drie belangrijke punten naar voren waarop versterking nodig is: financiën, bestuurlijke aansturing en de ambtelijke organisatie.

Allereerst de financiën: gemeenten hebben maar een beperkte eigen ruimte om inkomsten te genereren. Voor het grootste gedeelte van de inkomsten is de gemeente afhankelijk van de inkomsten uit het gemeentefonds. Dit is de laatste jaren niet bepaald een stabiele inkomstenbron. Weesp heeft relatief lage woonlasten (Onroerende Zaak Belasting, andere gemeentelijke heffingen) voor haar inwoners. Hierin zit nog ruimte om meer inkomsten te genereren. Dit levert echter geen grote bedragen op. Er zijn dus mogelijkheden om de financiële hulpbron van de gemeente te versterken maar ze zijn zeer beperkt.

De bestuurlijke aansturing door raad en college wordt ook aangewezen als hulpbron die onvoldoende functioneert. Dit probleem speelt niet alleen in Weesp. Voor steeds meer politieke partijen is het moeilijk om kwalitatief goede mensen te vinden. Versterken van deze hulpbron vraagt om investeringen in trainingen e.d. en commitment van de betrokken bestuurders. Ook kan de kennis en kunde in de samenleving beter benut worden door inwoners en ondernemers op thema's te vragen een bijdrage te leveren. Dit vraagt wel een andere grondhouding van bestuur en ambtelijke organisatie. Om een andere grondhouding te realiseren zijn grote investeringen nodig. Dit geldt evengoed voor de investering die nodig is om het vertrouwen van inwoners en ondernemers in het bestuur te versterken.

Als derde hulpbron die versterking nodig heeft is de ambtelijke organisatie genoemd. De organisatie is gefocust op het hier en nu en doet dat goed. Er zijn echter allerlei ontwikkelingen aan de gang die vragen om meer visie en lange termijn denken. De afgelopen jaren heeft de organisatie daar niet in geïnvesteerd omdat er vanuit werd gegaan dat er een fusie zou komen. Versterking van de ambtelijke organisatie vraagt om een grote investering in kwantiteit maar ook in kwaliteit. Gezien de financiële situatie zijn dergelijke investeringen niet realistisch.

Tenslotte is samenwerking genoemd als hulpbron die op dit moment weinig toevoegt aan de bestuurskracht van Weesp. Toch concludeert het rapport van KplusV dat opschaling de enige oplossing is voor geconstateerde problemen van de gemeente Weesp. Voor opschaling is er een aantal opties: intensieve samenwerking, ambtelijke fusie en bestuurlijke fusie. KplusV geeft een aantal overwegingen mee om te komen tot een keuze voor één van de drie opties:

- De samenwerkingsgerichtheid is relatief laag in de hele Gooi en Vechtstreek.
- Het intensiveren van samenwerking vergt ambtelijke capaciteit, naast bestuurlijke en politieke focus op samenwerken en minder op 'what's in it for us'.
- Een ambtelijke fusie leidt in de regel tot bestuurlijke drukte en tot het dienen van meerdere heren (i.c. gemeentebesturen).
- De ervaring leert dat één ambtelijke organisatie die maximaal twee besturen dient, nog effectief en efficiënt kan functioneren.
- Hierbij gelden de voorwaarden dat het gemeentebestuur in staat is de opdrachtgeversrol adequaat in te vullen en dat de gemeenteraad duidelijke kaders stelt. Anders gezegd, het vergt functioneren op strategisch (visie) en tactisch (beleid) niveau en niet op operationeel niveau.
- Een ambtelijke fusie vergt een bepaalde inschikkelijkheid van de gemeente: om de efficiencyvoordelen te realiseren zullen processen en werkwijzen gestandaardiseerd moeten zijn en zal het beleid geharmoniseerd moeten zijn.
- Een herindeling moet door de gemeente aan de burgers uitgelegd kunnen worden in die zin dat een herindeling leidt tot behoud en versterking van wat Weesp is.

Ook inwoners hebben aangegeven dat opschaling misschien wel de beste oplossing is voor de, ook door hen, geconstateerde problemen. Daarbij werd wel meegegeven dat kleinschaligheid, korte lijnen en persoonlijk contact wel heel belangrijk zijn en bij een eventuele samenwerking of fusie wel gewaarborgd moeten zijn.

De gemeenteraad heeft op basis van alle onderzoeken geconcludeerd dat volledig zelfstandig (zonder hulp van anderen in welke vorm ook) verder gaan als Weesp geen optie meer is. Daarom is er door de gemeenteraad samen met het college, management team en onderzoekers onder leiding van een externe gespreksleider gekeken naar wat voor Weesp een duurzame en toekomstbestendige oplossing is.

4. Welke mogelijkheden zijn verkend?

Het afwegen van verschillende mogelijkheden gebeurt aan de hand van verschillende criteria. Welke criteria worden gebruikt voor het vergelijken van verschillende varianten voor samenwerking worden hieronder beschreven. Het zal duidelijk zijn dat de basis gedachte hierbij is dat de Weesper samenleving gebaat moet zijn bij de keuzes die gemaakt worden.

De gemeenteraad van Weesp heeft bewust een uitgebreid eigen bestuurskrachtonderzoek uitgevoerd om een afgewogen, ofwel een zo objectief mogelijk, standpunt te kunnen maken over de bestuurlijke toekomst. Bij dit onderwerp ontkom je er echter niet aan dat ook subjectieve aspecten een rol spelen. Deze zijn per definitie niet te objectiveren, maar ze kunnen wel benoemd worden.

De gemeenteraad heeft unaniem geconcludeerd dat de gemeente Weesp niet volledig zelfstandig, zonder hulp van anderen in wat voor vorm ook, door kan gaan. Daarom heeft de gemeenteraad bekeken welke mogelijke samenwerkingsvormen en -partners er zijn. Allereerst zijn hierbij de mogelijke samenwerkingspartners in beeld gebracht. Uiteindelijk is deze lijst teruggebracht tot twee opties: samenwerking zoeken binnen de Gooi & Vechtstreek of samenwerking zoeken buiten de Gooi & Vechtstreek. Bij de optie samenwerking binnen de Gooi- & Vechtstreek gaat de voorkeur uit naar samenwerking met de gemeente Gooise Meren. Bij het zoeken naar samenwerking buiten de Gooi & Vechtstreek is Amsterdam de meest logische keuze.

Als gekeken wordt naar de aard van de mogelijke samenwerking dan kan onderscheid gemaakt worden tussen (intensieve) ambtelijke samenwerking, ambtelijke fusie en een bestuurlijke fusie.

- Intensieve ambtelijke samenwerking betekent dat nauw wordt samengewerkt op ambtelijk niveau maar waarbij de gemeente Weesp geheel zelfstandig blijft.
- Ambtelijke fusie betekent dat de ambtelijke organisaties van de samenwerkende gemeenten fuseren tot één ambtelijke organisatie. Bestuurlijk blijft de gemeente zelfstandig.
- Bestuurlijke fusie betekent dat er een nieuwe gemeente ontstaat.

De voorkeur van de gemeenteraad is, ongeacht de samenwerkingspartner, om in eerste instantie een ambtelijke samenwerking dan wel fusie aan te gaan. De gemeenteraad kiest namelijk de weg van geleidelijkheid. Op korte termijn moet er vooral een oplossing gevonden worden voor de ambtelijke organisatie. Voor de middellange termijn ziet de gemeenteraad dat er ook op bestuurlijk vlak één en ander moet gebeuren. Een bestuurlijke fusie lijkt op de middellange termijn 5-7 jaar onvermijdelijk.

5. Afwegingskader voor bepalen uiteindelijke keuze voor samenwerkingspartner.

Op basis van het bovenstaande blijven een aantal alternatieven met betrekking tot de bestuurlijke toekomst van Weesp over die nader uitgewerkt moeten worden. Ook moet met genoemde mogelijke samenwerkingspartners gesproken worden. De nadere verkenning en de gesprekken moeten duidelijk maken welke variant uiteindelijk zo adequaat mogelijk oplossingen biedt om de in het bestuurskrachtonderzoek geconstateerde problemen op te lossen.

Eerder is al aangegeven dat de nadere verkenning van de alternatieven zo objectief mogelijk dient te gebeuren. De onderstaande criteria geven hiervoor de handvatten:

- Voor de inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers dient er een positief effect te zijn van de samenwerking
- Taakzwaarte: hebben Weesp en de mogelijke samenwerkingspartner gelijksoortige opgaven:

- Dit kan betrekking hebben op eigen keuzes zoals wenselijkheid van korte lijnen samenleving – bestuur, het willen bieden van een bepaald cultureel aanbod, loketfunctie in Weesp etc.
- Dit kan betrekking hebben op situationele aspecten zoals regionale indelingen (i.v.m. GR's), opgaven ruimtelijk domein, volkshuisvesting, etc.
- Kwaliteit ambtelijke organisatie Weesp en die van de mogelijke samenwerkingspartner
- Kwantiteit ambtelijke organisatie Weesp en die van de mogelijke samenwerkingspartner
- Kwaliteit bestuurlijke organisatie Weesp en die van de mogelijke samenwerkingspartner
- Financiële positie Weesp i.r.t. financiële positie mogelijke samenwerkingspartner
- Wat zijn de financiële effecten van de keuze voor een samenwerkingsvorm en samenwerkingspartner (o.m. belastingen en heffingen voor inwoners en ondernemers)
- De huidige sociale voorzieningen dienen minimaal op het huidige niveau gehandhaafd te worden
- Bereidheid tot samenwerken
- Mate van zeggenschap in nieuwe samenwerkingsvorm
- Draagvlak in de samenleving
- 'Natuurlijke grenzen' – oriëntatie
- Duurzaamheid van de samenwerking
- Interne samenhang – aard en functioneren maatschappelijk middenveld
- Behouden van het Weesp eigene
- Welke nieuwe kansen worden geboden door de beoogde samenwerkingspartner

6. Proces komende periode

Nu deze richting van de toekomstvisie is opgesteld is het belangrijk dat de visie wordt gedeeld met alle belanghebbenden. Uiteraard worden de inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties van Weesp geïnformeerd over de richting van de toekomstvisie. Op 14 september 2016 vond een informatiebijeenkomst plaats waarin de uitkomsten van het bestuurskrachtonderzoek aan de samenleving zijn gepresenteerd. Op 11 oktober 2016 wordt een Politiek Plein georganiseerd waarbij burgers, maatschappelijke organisaties en ondernemers worden uitgenodigd om hun mening te geven over de richting van de toekomstvisie. De informatie die uit dit Politiek Plein naar voren komt wordt door raadsleden gebruikt bij de besluitvorming over de Toekomstvisie van Weesp.

Nadat de gemeenteraad op 27 oktober 2016 zich uitgesproken heeft over de Toekomstvisie wordt het college gevraagd het besluit van de raad uit te werken. Hierbij zal in overleg getreden worden met de Provincie Noord-Holland en de mogelijke samenwerkingspartners om te komen tot een definitief besluit over de bestuurlijke toekomst van de gemeente Weesp. Minstens zo belangrijk is betrekken van de inwoners bij het proces om te komen tot een definitieve keuze. Gezien de uitkomsten van het bestuurskrachtonderzoek is het wenselijk om zo snel mogelijk duidelijkheid te geven richting de inwoners en de ambtelijke organisatie over de uiteindelijke keuze ten aanzien van de bestuurlijke toekomst van Weesp. Een definitief besluit zal binnen een jaar (dus uiterlijk oktober 2017) worden genomen.

==== // ====